

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Hlohová

1861-1945 (1950)

Inventář

EL NAD č.: 138

AP č.: 321

Marie Schöntag

Horšovský Týn 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	8
Inventární seznam	9

I. Vývoj původce archivního fondu

Ves Hlohová, vzdálená asi 8,5 km východně od Horšovského Týna, je v písemných pramenech poprvé zmiňována k roku 1357. Už roku 1368 je v Hlohové doložena tvrz, jejímž držitelem byl Jan Hložec (někdy také Hložek) z Hlohové. V držení vsi se dále vystřídalo několik majitelů. Za nejznámější z nich lze považovat pány z Roupova, kterým patřila od roku 1475, a Wiederspergy, kteří ji od nich odkoupili v roce 1543. Wiederspergům byl však za jejich účast na stavovském povstání tento majetek roku 1622 konfiskován. Nejprve jen polovinu Hlohové koupil v roce 1624 Maxmilián z Trauttmansdorffu a připojil ji k horšovskotýnskému panství. Roku 1629 pak odkoupil i druhou část vsi. Od té doby sdílela Hlohová své osudy s panstvím Horšovský Týn až do konce patrimoniální správy. V Berní rule, sestavené k roku 1654, je ves popisována pod názvem "Lohowa". Tereziánský katastr (1757) uvádí ve vsi 34 hospodářů a kováře na obecní kovárně. K roku 1839 zmiňuje Sommer ve své Topografii Českého království 75 domů se 488 česky mluvícími obyvateli.

Po přijetí obecního zákona a vzniku obecní samosprávy v roce 1850 se Hlohová stala samostatnou obcí v politickém a soudním okrese Horšovský Týn v nově vytvořeném kraji Plzeňském. K obci patřil ještě nedaleký Pasecký mlýn.

Stadionův zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 z března 1849 zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů. Místo vrchnostenských panství se staly základem územní samosprávy obce jakožto její nejnižší články. Obce tak mohly svobodně volit své zástupce, vyřizovat domovské záležitosti, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejňovat výsledky obecního hospodaření a zveřejňovat jednání obecních zástupců. Stadionovo zřízení určovalo dvojí působnost obce, a sice ve vlastních záležitostech a v záležitostech přenesených, které nařizoval stát. V každé obci se zřizoval obecní výbor, volený na tříleté období, který měl usnášecí a dozorcí moc, a obecní představenstvo jako užší orgán, složené z purkmistra a nejméně dvou radních, přičemž radní byli pomocným orgánem purkmistrovým a purkmistr prováděl usnesení obecního výboru.

V roce 1859 byly vypracovány zásady nového obecního zřízení, avšak uplatněno bylo pouze ustanovení o domovském právu, které musel mít v některé obci každý státní občan. Domovská příslušnost mu poskytovala právo na chudinské zaopatření a právo nerušeného pobytu v obci.

Roku 1864 bylo vydáno nové obecní zřízení a volební řád, podle něhož byl obecní výbor stejně jako podle Stadionova nařízení volen na tři roky, počet členů závisel na zalidněnosti obce. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a nejméně dvou radních. Obecní výbor měl usnášecí a dozírací moc a vyřizoval zvláště důležité záležitosti. Jeho zasedání byla veřejná. Obecní představenstvo vyřizovalo bezprostřední a běžné záležitosti. Působnost obcí se dále dělila na samostatnou (správa obecního majetku, udílení domovského práva, záležitosti místní policie) a stále narůstající působnost přenesenou na obec zákonem (vymáhání pokut, školních platů, církevních příspěvků, volební záležitosti, živnostenské, zdravotní, sčítání lidu, některé zemědělské a lesní záležitosti, pojištění, péče o státní komunikace, postrk, daňové záležitosti, vojenské záležitosti, soudnictví, např. v poručenských záležitostech, v záležitostech pozemkových knih či v trestních věcech). Součástí přenesené působnosti byla i trestní pravomoc: starosta se dvěma obecními radními tvořili obecní trestní senát. Obce mohly ukládat peněžitou pokutu a vězení, někdy i vedlejší tresty. Přenesenou působnost obce vykonával starosta. Proti rozhodnutí bylo možno se odvolat k prvoinstančnímu politickému úřadu, tj. v případě Hlohové k Okresnímu úřadu v Horšovském Týně.

Obecní samospráva tak v podstatě fungovala až do roku 1918, kdy byla po vzniku samostatného Československa přijata a uvedena do praxe zcela odlišná ustanovení. Upraven byl především volební řád. Volilo se na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení, většinový systém byl odstraněn. Volební období bylo čtyřleté, v roce 1933 bylo prodlouženo na 6 let, stejně jako tomu bylo v okresních a zemských zastupitelstvech. Obecní zřízení bylo novelizováno. Ve všech obcích byly povinně zřízeny finanční komise s rozsáhlou pravomocí, které měly právo kontrolovat veškeré obecní hospodaření. Řádnými orgány obcí bylo obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), obecní rada (dříve obecní představenstvo), starosta a komise. Z

obecní kroniky a z dochovaných písemností lze vyčíst téměř úplný sled obecních představených po roce 1918: prvním doloženým starostou obce je Jakub Princ, který vykonával svůj úřad v letech 1919-1923. V dalším volebním období jej vystřídal Jakub Taubenhansl, ale od podzimu 1927 do ledna 1932 byl starostou opět Jakub Princ. Po něm byl zvolen starostou Josef Poslední, jehož podpisy jakožto obecního představeného se na písemnostech obecního úřadu objevují až do let 2. světové války.

V období druhé republiky nedoznala politická správa prakticky žádných změn. V letech 1939-1945 se Hlohová nacházela na území, které podléhalo tzv. protektorátní autonomní správě. Hitlerovým výnosem ze 16. března 1939 byl Protektorát Čechy a Morava začleněn pod Velkoněmeckou říši jako její autonomní součást s prezidentem, vládou a autonomní politickou správou. Zastáncem říšských zájmů v Čechách a na Moravě byl Hitlerem jmenován říšský protektor se sídlem v Praze, jenž měl k dispozici Úřad říšského protektora. Stál prakticky nad celou českou správou, která mu zcela podléhala. Nejbližší vyšší politickou instancí pro obce byly okresní úřady v čele s hejtmany, v případě Hlohové to byl Okresní úřad v Horšovském Týně. K zásadnějšímu zásahu do prvorepublikové územní organizace došlo k 1. lednu 1942. Tehdy byly obce, které zůstaly v Protektorátu, přičleněny k obvodům sousedních okresních úřadů. Týkalo se to i obce Hlohová, která vládním nařízením č. 371/1941 Sb. ze dne 18. září 1941 přešla pod Okresní úřad v Domažlicích.

Působnost Obecního úřadu Hlohová byla ukončena v roce 1945 po převzetí moci místním národním výborem.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O uložení písemností Obecního úřadu Hlohová do roku 1945, o jejich osudech ani o případné skartaci dokumentů před jejich inventárním zpracováním v SOKA Domažlice se nedochovaly žádné písemné informace. Lze se domnívat, že ještě před převzetím do archivu došlo ke ztrátě, resp. zničení většiny dokumentů. Před inventarizací se měl fond podle údajů uvedených v evidenčním listu NAD skládat z 22 úředních knih, 3 podacích protokolů a 1 kartonu se spisy. K předání písemností Archivu obce Hlohová do Státního okresního archivu Domažlice mělo podle záznamu v EL NAD dojít roku 1953, avšak předávací protokol se nedochoval. Ve spise o fondu se nachází zápis o dohlídce spisovny a skartačním řízení na Místním národním výboře v Hlohové z 15. 7. 1971, který uvádí, že byla při této příležitosti do Státního okresního archivu v Domažlicích převzata obecní kronika z let 1923-1936 (i. č. 6). Další zápis o dohlídce skartační a spisové manipulace pochází ze 30. 4. 1976, kdy byl do Státního okresního archivu v Domažlicích převzat mj. Hospodářský plán plesí (i. č. 4) a projekty hospodářských nádrží (i. č. 15), které jsou součástí fondu Archiv obce Hlohová.

K písemnostem se nezachoval žádný spisový plán ani nenesou žádné signatury, z nichž by bylo možno jej odvodit. V podacích protokolech je u jednotlivých podání pouze uvedeno, kdy došla a kdy a jak byla vyřízena.

V současné době je Archiv obce Hlohová uložen v prostorách Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Podle množství dochovaných písemností jej lze označit za torzovitý.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archiv obce Hlohová je uzavřeným archivním fondem, který vznikl z činnosti Obecního úřadu Hlohová. K písemnostem fondu dosud existovaly ve Státním okresním archivu Domažlice pouze dva nevyhovující strojopisné seznamy. Podle údajů v EL NAD měl fond uspořádat v roce 1956 Emanuel Kubla a v roce 1994 Ludmila Růženecká. Po uspořádání tvoří Archiv obce Hlohová 24 úředních knih, 2 podací protokoly a 3 kartony se spisy. Časový rozsah fondu je 1861-1945 (1950).

Při pořádání archivního fondu bylo přihlédnuto k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce čj. AS/1-284/00, k Metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 a k Základním pravidlům pro zpracování archivního materiálu (SAP 1960/II). Příslušná karta EL NAD, sestavená na základě předběžné evidence, uvádí mylně časový rozsah fondu: 1890-1945 (1950), počet evidenčních jednotek (22 úředních knih, 3 podací protokoly, 1 karton) a metráž (0,70 bm). Rozdíl mezi tímto zápisem a skutečným stavem, tzn. časový rozsah: 1861-1945 (1950), evidenční jednotky (24 úředních knih, 2 podací protokoly, 3 kartony) a metráž (0,66 bm), vznikl nesprávným původním zápisem do programu PEVA, přehodnocením diplomatické kategorie u některých písemností a přemanimulováním fondu. K původnímu počtu knih přibýly dvě obecní kroniky, které nebyly v prozatímních soupisech ve fondu zahrnuty. Stavební protokoly, uvedené v prozatímním soupise mezi spisy, jsou ve skutečnosti Knihou zápisů stavební komise a byly po přehodnocení diplomatické kategorie zařazeny na příslušné místo mezi knihy všeobecné správy obce (i. č. 2). Pozemnostní archy, uložené pouze volně v deskách, byly po přehodnocení jejich diplomatické kategorie zařazeny mezi spisy (i. č. 20). Pokladní deník vedený souvisle od roku 1940 do roku 1947 (i. č. 34) byl z důvodu převahy zápisů pořízených obecním úřadem, tzn. v letech 1940-1945, ponechán u fondu Archiv obce Hlohová, stejně tak jako Hlavní kniha chudinského fondu (i. č. 35), přesahující souvislými zápisy až do roku 1950. V inventáři k fondu Místní národní výbor Hlohová bude poznamenáno, že se tyto knihy nacházejí ve fondu Archiv obce Hlohová. Z fondu byla naopak vyčleněna Kniha zápisů finanční komise z let 1934-1960 a přeřazena do fondu Místní národní výbor Hlohová, neboť v ní převažovaly drtivou většinou zápisy původce Místní národní výbor Hlohová. Ve fondu Místní národní výbor Hlohová je evidována také Kniha vydaných domovských listů z let 1927-1948, neboť byla tímto původcem ukončena.

V knize zápisů finanční komise, pořízených v letech 1920-1933 (i. č. 1), se nacházejí navíc záznamy o příjmech a výdajích obce Hlohová z let 1889-1920. Vzhledem k větší důležitosti a převaze zápisů finanční komise nad účetními zápisy byla tato kniha zařazena do skupiny knih všeobecné správy obce. Podobně se v Hlavní knize chudinského fondu nacházejí zápisy výběru obecních přírážek k výdělkové dani z let 1920-1921, avšak při zařazování této knihy mezi ostatní účetní knihy bylo rozhodujícím kritériem větší množství zápisů agendy chudinského fondu.

Na základě zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ze 30. června 2004, byly obě obecní kroniky (i. č. 6 a 7) zařazeny do I. kategorie, ostatní písemnosti do II. kategorie.

Jazykem fondu Archiv obce Hlohová je čeština.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice v něm nebyly prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy. Fyzický stav fondu je celkem dobrý, knihy i spisy jsou zřejmě v důsledku častého používání a nevhodného uložení jen mírně znečištěny prachem, pouze hřbet Parcelního protokolu (i. č. 5) je natolik poškozen, že se kniha nachází v rozsypu a vyžaduje restaurátorský zásah, podobně jako Kniha zápisů stavební komise (i. č. 2), Hlavní kniha chudinského fondu (i. č. 35) a pokladní deníky z let 1919-1930 (i. č. 29) a 1940-1945 (1947), i. č. 34, které mají potrhané hřbety.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Z minima dochovaných písemností Archivu obce Hlohová lze za badatelsky nejpřínosnější označit zřejmě obě obecní kroniky, vedené v letech 1923-1938 a zmiňující se podrobně o nejdůležitějších politických, hospodářských a kulturních událostech ze života obce, mj. o obecních volbách, místním hasičském sboru, elektrifikaci obce či o nejstarších dějinách mlýna Paseka, uvádějí také seznam všech čísel popisných včetně jejich majitelů k rokům 1919 a 1931 a věnují se i místním národopisným zvykům a obyčejům. Svoji vypovídací hodnotu mají dále bezesporu nejstarší dochované spisy z roku 1861, vztahující se k obecním volbám. Demografickému bádání může být užitečná také Přihlašovací kniha pro čeleď a přechodně pobývajících osoby z let 1926-1945 (i. č. 3).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Havlovice zpracovala, zinventarizovala a úvod k němu napsala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v dubnu 2010 Marie Schöntag.

V Horšovském Týně dne 11. 1. 2011

Marie Schöntag

Seznam použitých pramenů a literatury

- EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928-1948, *Paginae historiae*, 2006, č. 14, s. 517-546.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1.
- KÜMPEL-STANĚKOVSKÝ, Bohuslav. *Staňkovsko*. Staňkov : 1940, s. 99-100.
- MARTÍNEK Zdeněk. Archiv obce: příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha. ISSN 0004-0393.
- Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. *Sborník archivních prací*, 1960, roč. X, zvláštní příloha č. 2, Zásady pro pořádání archivů měst a obcí, s. 215-309.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách I. (A - H)*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, s. 638-639.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Domažlicko, historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1997, s. 28-29.
- *Průvodce po archivních fondech : Svazek 3. Státní oblastní archiv v Plzni*. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1976, s. 285, 291.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého IX., Domažlicko-Klatovsko*. Praha : Nakladatelství Šolc a Šimáček, 1893, s. 114-115.
- SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-25-4.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band: Klattauer Kreis*. Prag 1839, s. 182.

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
č. k.	číslo kartonu
č. kat.	číslo katastru
EL	evidenční list
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NAD	národní archivní dědictví
SAP	Sborník archivních prací
Sb.	sbírky
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedm.
------------	-------	------------------	----------------

I. KNIHY

1. Knihy všeobecné správy obce

1	Knihy zápisů finanční komise 1920-1933, Knihy obecních příjmů a výdajů 1889-1921	1889-1933	K 1
2	Knihy zápisů stavební komise	1934-1942	K 2
3	Přihlašovací kniha pro čeled' a přechodně pobývajících osoby	1926-1945	K 3

2. Knihy správy obecního majetku

4	Hospodářský plán plesí pro desítiletí 1921-1930, 1922 mýtební plány pro desítiletí 1921-1930, 1931-1940		K 4
---	--	--	-----

3. Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

5	Parcelní protokol	[1906]	K 5
---	-------------------	--------	-----

4. Ostatní knihy

6	Obecní kronika	1923-1938	K 6
7	Obecní kronika	1935-1938	K 7

II. SPISOVÝ MATERIÁL

A. Registraturní pomůcky

8	Podací protokol	1924-1926	R 1
9	Podací protokol	1935-1938	R 2

B. Spisy

1. Obec a její správa

10	Záležitosti domovského práva, domovské listy	1910-1945	N 1
11	Volební záležitosti (mj. hlasovací listy k obecním volbám)	1861	N 1

2. Správa obecního majetku

12	Rozpočtové a finanční hospodaření obce, výkazy obecních dluhů, obecního jmění, záležitosti finanční komise	1925-1945	N 1
----	--	-----------	-----

3. Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

13	Bezpečnost osob a majetku (evidence pobytu osob, 1881-1943 trestní listy, bezpečnost silnic a cest, pořádání zábav)		N 1
14	Zdravotní a hygienické záležitosti	1926-1939	N 2
15	Stavební a požární záležitosti (mj. elektrifikace obce, projekty hospodářských nádrží, stavba RD č. kat. 922/6 manž. Korbových)	1926-1941	N 2

4. Péče o veřejné ústavy a zařízení

16	Chudinství a sociální péče (záležitosti chudinského fondu, léčebné výlohy, příspěvky na děti)	1926-1944	N 2
17	Školské záležitosti (školský rozpočet, soupis školou povinných dětí)	1929-1930	N 2
18	Kulturní a spolkové záležitosti, osvětová činnost	1939	N 2

5. Spolupůsobení ve státních záležitostech

19	Vojenské záležitosti (vojenský list J.Taubenhansla, 1924-1939 instrukce Okresní správy politické v Horšovském Týně)		N 2
20	Daňové, katastrální a soudní záležitosti (předpisy obecních přírážek, situační plán obce, exekuční dražba)	1921-1944	N 2
	Pozemnostní archy	[1930]-[1934]	N 3
21	Zemědělství, lesnictví, myslivost	1901-1944	N 2

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

22	Hlavní kniha	1920-1930	K 8
23	Hlavní kniha (do 31. 3. 1933)	1931-1932	K 9
24	Hlavní kniha (od 1. 4. 1933)	1933-1937	K10
25	Hlavní kniha	1938-1939	K11
26	Hlavní kniha	1940-1941	K12
27	Hlavní kniha	1942-1943	K13
28	Hlavní kniha	1944	K14
29	Pokladní deník	1919-1930	K15
30	Pokladní deník (do č.j. 96)	1931-1932	K16
31	Pokladní deník (od č.j. 97/1932 do č.j. 413/1933)	1932-1933	K17
32	Pokladní deník (od č.j. 414 do č.j. 463/1934)	1933-1934	K18
33	Pokladní deník (od č.j. 1/1935 do č.j. 338/1936)	1935-1936	K19
34	Pokladní deník (do 5. 5. 1945, od 23. 5. 1945 do 31. 12. 1947)	1940-1945 (1947)	K20
35	Hlavní kniha chudinského fondu 1920-1945(1950), 1920-1945 (1950) Kniha výběru obecních přírážek k výdělkové dani 1920-1921		K21
36	Likvidační stráža	1940-1945	K22
37	Výkaz pozemkové daně	1928-1944	K23
38	Repartice obecních přírážek k pozemkové dani	1931	K24
39	Repartice obecních přírážek k pozemkové dani	1933	K25
40	Vyúčtování odběru elektrického proudu	[1929]-1930	K26

2. Účetní přílohy

41	Účetní uzávěrky	1938-1941	N 2
----	-----------------	-----------	-----

Název archivní pomůcky: Archiv obce Hlohová
Značka archivního fondu: AO Hlohová
Časový rozsah: 1861-1945 (1950)
Počet evidenčních jednotek: 29 (26 úředních knih, 2 podací protokoly, 3 kartony)
Počet inventárních jednotek: 41
Rozsah v bm: 0,66 (úřední knihy: 0,36 bm, podací protokoly: 0,04 bm,
kartony: 0,26 bm) 0,72
Stav ke dni: 11. 1. 2011, 1. 10. 2012
Zpracovatelky archivního fondu: Marie Schöntag
Zpracovatelka archivní pomůcky: Marie Schöntag
Počet stran: 13
Počet exemplářů: 4
Schválil: Mgr. Radka Kinkorová
dne 11.01.2011 - čj. SOAP/010-0030/2011